

Valtuustoaloite Ruoveden liittymisestä lapsiystävällinen kunta -malliin

Sivistyslautakunta 19.02.2025 § 20
41/12.00.00/2025

Valtuustoaloitteessa esitetään, että Ruoveden kunta ilmoittautuisi Unicefin Lapsiystävällinen kuntamalliin mukaan ja lähtisi näin ollen vahvistamaan lasten oikeuksien toteutumista kaikessa kunnan päätöksenteossa. Valtuustoaloitteessa todetaan, että Ruovedellä on hyvät edellytykset lapsille, nuorille ja lapsiperheille olla ja elää; laadukas varhaiskasvatus ja opetus, uusi päiväkotitoiminta, monipuoliset harrastusmahdollisuudet ja ympäristön turvallisuus ovat Ruoveden vahvuuksia. Palvelujen kehittäminen ja tasavertaiset osallistumisen mahdollisuudet tulee ottaa huomioon lasten ja nuorten hyvinvointia koskevassa kunnan päätöksenteossa.

Kunnat voivat hakeutua mukaan maksuttomaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin. Prosessin vaiheita ovat mm. työryhmän nimeäminen, nykytilan kartoitus, ongelmakohtiin puuttuminen, tavoitteellinen kehittämistyö ja seuranta. Seurantajakson päätteeksi Unicef voi myöntää kunnalle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen ja kunta saa käyttöönsä logon oman kunnan nimellä. Hankkeen avulla voidaan lisätä kunnassa mm. lapsivaikutusten arviointia, jotta lasten hyvinvointi ja oikeudet olisi kiinteä osa kaikkea kunnassa tapahtuvaa päätöksentekoa. Näin kunta huomioi myös haavoittuvassa asemassa olevat lapset sekä lisää lasten ja nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Unicefin lapsiystävällinen kunta -malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Se auttaa kuntia edistämään erityisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten oikeuksia. Sen avulla kunnassa voidaan varmistaa, että lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman hyvin jokaisen lapsen arjessa. Tavoitteena ovat pysyvät, rakenteelliset muutokset kunnan toiminnassa. Tällä hetkellä 59 kuntaa on mukana Unicefin lapsiystävällinen kunta -mallissa. Malli perustuu kansainväliseen Child Friendly City -esikuvaan, jota Unicef on toteuttanut vuodesta 1996. Suomalainen malli kehitettiin yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin kanssa 2012–2013. UNICEF työskentelee Suomessa sen hyväksi, että lapsen oikeudet toteutuisivat kaikkien täällä elävien alle 18-vuotiaiden arjessa. Tavoitteena on hyvä elämä jokaiselle lapselle.

Lapset ja nuoret ovat kuntalaisia, joilla ei ole äänioikeutta. Samalla he ovat kuntalaisia, jotka ovat oikeutettuja erityiseen huolenpitoon, tukeen ja suojeluun. Heidän varassaan on myös kunnan tulevaisuus. Suuri osa lapsiin ja nuoriin liittyvistä päätöksistä tehdään kunnissa. Kunnan viranhaltijat, työntekijät ja päättäjät ovatkin ratkaisevan tärkeitä lapsen oikeuksien turvaajia ja toteuttajia. Unicefin mukaan lapsiystävällisessä kunnassa:

- jokainen lapsi tuntee olevansa arvokas,
- jokainen lapsi saa elää turvassa,
- jokainen lapsi saa harrastaa,
- jokaisella lapsella on kavereita ja turvallinen aikuinen,
- jokainen lapsi saa äänensä kuuluviin ja
- jokainen lapsi huomioidaan päätöksenteossa.

Unicefin lapsiystävällisen kunnan määrittely ja Ruoveden kunnan kasvatuksen ja opetuksen arvopohja on yhdenmukainen. Tämä näkyy kirjattuna monissa suunnitelmissa, mm. Ruoveden kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa, opetussuunnitelmassa, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sekä talousarvion tavoitteissa.

Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa sekä kunnan muissa toiminnoissa lasten edun ensisijaisuus on palvelujen järjestämisen sekä kehittämisen lähtökohtana.

Lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen on ollut painopistealueena sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelma sekä perusopetuksen opetussuunnitelma korostavat lasten ja nuorten osallisuutta. Varhaiskasvatuksessa toimii lasten lapsiraati, kouluissa toimivat oppilaskunnan hallitukset, kummioppilaat ja tukioppilaat kouluyhteisön hyvinvoinnin, oppimisen ja viihtyisyyden kehittämiseksi. Vertaissovittelu Verso on käytössä sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa ja lisää lasten ja nuorten osallisuutta. Nuorisovaltuusto edustaa paikallisia nuoria Ruoveden kunnan päätöksenteossa. Nuorisovaltuuston edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus kunnanvaltuuston kokouksissa sekä lautakunnissa. Heille maksetaan kokouksiin osallistumisesta kokouspalkkio.

Lapsiystävällinen kunta -malli auttaa kuntaa tunnistamaan erityisesti heikoimmassa asemassa olevat lapset ja parantamaan heidän hyvinvointiaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi otetaan huomioon päätöksenteossa, mm. koulukuljetuspäätöksissä sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuvapautuksissa. Ruoveden kunta tarjoaa osittain maksutonta varhaiskasvatusta esikouluikään saakka. Ruovedellä on tarjolla maksuttomia tai edullisia harrastuksia, jotka turvaavat harrastusmahdollisuuksia myös vähävaraisten perheiden lapsille. Ruoveden liikuntapalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille monipuolisia harrastusmahdollisuuksia. Ruovedellä on pieneksi kunnaksi erittäin monipuoliset liikuntamahdollisuudet. Ruovedellä on mm. jäähalli, erinomainen latuverkosto, urheilukenttiä, monipuoliset retkeilymahdollisuudet, uima- paikkoja, leikkipuistot, pump track -rata, frisbeegolf-rata sekä minigolf-rata.

Kunta on hakenut rahoitusta koulujen kerhotoimintaan, joka on täysin maksutonta, ja sitä kehitetään jatkuvasti oppilaiden toiveiden perusteella. Ruovesi on mukana Suomen harrastamisen mallissa, jossa lasten ja nuorten yhdenvertaisen harrastamisen mahdollistamiseksi on kokeiltu esimerkiksi ilmaisia kuljetuksia harrastuspaikoille. Myös yhdistykset ja seurat tekevät monipuolista työtä lasten oikeuksien ja esimerkiksi monipuolisten ja kaikkien saavutettavissa olevien harrastusmahdollisuuksien kehittämiseksi.

Lasten ja nuorten tukeen on resursoitu paljon. Ruovedellä on suhteellisen pienet opetuksen ryhmäkoot ja erityisopettajia sekä koulunkäynninohjaajia on viime vuosina lisätty. Ruoveden perusopetukseen on perustettu kaksi erityisluokkaa, joten kaikki lapset kehitysvammasta ja tuen tarpeesta huolimatta saavat oppia omalla kotipaikkakunnallaan. Varhaiskasvatukseen ja opetukseen on haettu useita hankerahoituksia lasten ja nuorten hyvän kasvun ja oppimisen tueksi, ja niiden avulla lisätään mm. lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja edistetään liikkumista ja kestävä kehitystä. Myös nuorisotyöhön on haettu hankerahoitusta, viimeisimpänä koulunuorisotyöhön. Hankkeiden toteuttaminen vaatii paljon työtä ja koordinoitua, mutta niiden etu nähdään merkittävänä sekä oppilaiden että henkilökunnan kannalta. Hankkeiden avulla on saatu lisää osaamista ja henkilöstöresurssia Unicefin lapsiystävällisen kunta -mallin tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ruoveden kunta on mukana monialaisessa Ylä-Pirkanmaan liikenneturvallisuustyöryhmässä, jossa kehitetään lasten liikenneturvallisuutta liikennevalistuksen, oppituntien, kampanjoiden,

koulutuksen ja materiaalien avulla. Lisäksi kehitetään turvallisuutta esimerkiksi koulujen alun suojatiepäivystyksillä ja liikennesuunnittelulla.

Unicef edellyttää seuraavien Lapsiystävällinen kunta -mallin pääperiaatteiden toteutumista:

- Kunta keskittyy kehittämistyössä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin ja kunnan suurimpiin lapsenoikeusongelmiin. Kunta on valinnut toimintasuunnitelmansa tavoitteeksi nykytilan kartoituksessa tasolla 1–2 olleita indikaattoreita. Tasolla 1–2 olevat indikaattorit osoittavat, missä suurimmat lapsen oikeuksiin liittyvät ongelmat ja puutteet kunnassa ovat.
- Kunnan kehittämistyössä toteutuu lasten osallisuus. Yksi kunnan toimintasuunnitelman tavoitteista tulee suoraan kunnan lapsilta ja nuorilta. Kunta on varmistanut kaikin tavoin, että lasten osallisuus toteutuu Lapsiystävällinen kunta -työn tavoitteissa ja toimenpiteissä ja niiden arvioinnissa.
- Kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat koko kuntaa. Kunta on varmistanut, että Lapsiystävällinen kunta -työn toimenpiteet koskevat tavoitteesta riippuen mahdollisimman laajasti koko kuntaa. Sen varmistamiseksi, että kehittämistyö ulottuu laajasti kunnan eri toimialoille, työtä koordinoi riittävästi resursoitu Lapsiystävällinen kunta -koordinaattori ja -koordinaatioryhmä.
- Kunta tavoittelee kehittämistyöllään pitkäkestoisia muutoksia. Kunta on varmistanut, että Lapsiystävällinen kunta -työn toimenpiteillä saadaan aikaan pysyviä muutoksia kunnan lasten elämässä
- Kunta viestii kehittämistyöstään aktiivisesti. Kunta viestii avoimesti ja aktiivisesti Lapsiystävällinen kunta -työnsä tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista niin kunnan organisaation sisällä kuin kuntalaisille, mukaan lukien lapsille.

Kunta saa malliin ja lapsen oikeuksiin liittyvää koulutusta sekä malliin liittyvät materiaalit. Kunnalle tulee Unicefista yhteyshenkilö, joka toimii kunnan tukena mallin toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä. Kunta pääsee mukaan Lapsiystävällinen kunta -verkostoon ja osallistumaan verkoston tapaamisiin. Kunta saa Lapsiystävällinen kunta -tunnuksen kaksivuotisen kehittämistyön jälkeen, mikäli kunnan kehittämisprosessi ja sen tulokset täyttävät mallin kriteerit.

Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malli vaatii kunnalta yhteyshenkilön sekä koordinaatioryhmän nimeämistä, joka on vastuussa kehittämisprosessin kokonaiskoordinaatiosta. Koordinaatioryhmässä tulee olla edustettuna kunnan kaikki eri toimialat ja muut keskeiset toimijat, kunnan luottamushenkilö/luottamushenkilöitä sekä kunnan viestintä. Lisäksi ryhmässä tulee olla lasten ja nuorten edustaja/edustajia. Kunnan tulee sitoutua lapsen oikeuksien edistämiseen kunnan päätöksenteossa, hallinnossa ja palveluissa. Kunnan tulee resursoida riittävällä työajalla Lapsiystävällinen kunta - koordinaattori ja koordinaatioryhmä. Lapset ja nuoret tulee ottaa mukaan sekä lapsiystävällisyyden kehittämisryhmään ja osallistaa lapsia ja nuoria koskevien asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon. Osassa kunnista koordinointia ja suunnittelua on liitetty työntekijöiden olemassa oleviin tehtäviin. Kunnan johtoryhmä sekä sivistyspalveluiden johtoryhmä on tutustunut valtuustoaloitteen saamisen jälkeen Unicefin lapsiystävällinen kunta -mallin vaatimaan hallinto-, suunnittelu- ja koordinointityöhön. Ruoveden kunnassa ei ole mahdollista liittää koordinaattorin tehtävää olemassa oleviin työ- tai virkasuhteiden tehtävänkuviin. Myös koordinaatioryhmän toimintaan tulisi varata resurssia. Kunnassa on perustyon ohella käynnissä jo tällä hetkellä monenlaisia lasten ja nuorten hyvinvointiin tähtääviä malleja ja kehityshankkeita, jotka

edellyttävät runsaasti suunnittelua ja raportointia. Myös käynnissä oleva oppimisen tuen uudistuksen toteuttaminen vaatii paljon resursseja.

Ruoveden hyvinvointisuunnitelmassa lasten ja nuorten oikeudet ovat tavoitteiden keskiössä:

- Lisätään lasten, nuorten ja perheiden ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksia.
- Edistetään kuntalaisten mielenterveyttä (mm. lasten ja nuorten sosiaalisten ja tunnetaitojen vahvistaminen, koulukiusaamisen ehkäisy, kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön vahvistuminen, esim. Loisto-tiimin avulla, koulunuorisotyö).
- Edistetään sosiaalista osallistumista (mm. hyvinvointikyselyt, avoin varhaiskasvatus, kummitoiminta, kohtaamispaikkatoiminnan kehittäminen: nuorisokahvila, nuorisotila Vintti, yhteisöillat).
- Vähennetään lapsiperheiden eriarvoisuutta (mm. edullinen/maksuton harrastustoiminta/retket/leirit, koulujen kerhot/Suomen harrastamisen -malli, ilmaiset kokoontumistilat, pienten koululaisten koulujen loma-aikaan tapahtuva toiminta).
- Edistetään lähiympäristön kehittämistä esteettömäksi, turvalliseksi ja liikkumiseen sekä osallisuuteen kannustavaksi (runsaasti leikki- ja liikuntapaikkoja, Hinku-ohjelma ja lähivirkistysalueiden ja retkeilyreittien kehittäminen hankkeiden avulla sekä tiivis yhteistyö kolmannen sektorin kanssa).
- Vähennetään päihdeongelmia (mm. ehkäisevän päihdetyön kehittäminen, päihdeettömyyteen liittyvä viestintä ja asennekasvatus: teemapäivät ja luennot, kampanjat, vanhempainillat, työntekijöiden jalkautuminen nuorten keskuuteen, päihdeettömät tilaisuudet).
- Parannetaan palvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta (harrastamisen Ruoveden malli, matalan kynnyksen palveluiden lisääminen, esim. loma-aikojen toiminta ja tapahtumat, yhteistyö järjestöjen kanssa)
- Otetaan käyttöön vaikuttavat menetelmät ja toimintamallit (Lapset puheeksi -menetelmä, Verso-toiminta)
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan kartoittaminen säännöllisesti ja tulosten aktiivinen hyödyntäminen ja toimenpiteiden suunnittelu niiden pohjalta (kouluterveyskyselyjen tulokset, oppilaiden hyvinvointiprofiilit, kiusaamis- ja tasa-arvokyselyt, MOVE-tulokset)

Eri palvelualueet toteuttavat hyvinvointisuunnitelman tavoitteita tukevia toimenpiteitä ja arvioivat lapsen oikeuksien toteutumista. Myös kunnan talousarvioon sisältyvien varhaiskasvatuksen ja opetuksen operatiivisten tavoitteiden sekä koulujen lukuvuosisuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään vuosittain. Ruovedellä toteutetaan monipuolisesti lapsiystävällisen kunnan toimintamallia ja rakenteita tukevaa työtä edellä esitetyn kuvauksen mukaisesti, vaikka kunnalla ei ole erillistä Unicefin lapsiystävällisen kunnan tunnustusta. Ruovedellä on lasten ja nuorten edun kannalta tarkoituksenmukaista resursoida edelleen laadukkaasti, monipuolisen ja monialaisen lapsiystävällisen arjen työn tukemiseksi Unicefin lapsiystävällisen kunnan koordinoitujen toimien avulla.

Lisätietoja: Aila Luikku, aila.luikku@ruovesi.fi

Esittelijä

Sivistysjohtaja Aila Luikku

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta esittää kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle 1. että Ruovesi ei hae Unicefin lapsiystävällinen kunta -malliin mutta toteuttaa toiminnassaan monialaisesti lapsiystävällisyyttä ja lapsen oikeuksien toteutumista sekä tuo toimintaa ja sen mahdollisuuksia

paremmin näkyväksi.
2. että aloite todetaan loppuun käsitellyksi.

Päätös

Sivistyslautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.

Jakelu